

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД У СИСТЕМІ «ТРЕНЕР-СПОРТСМЕН-БАТЬКИ»

Войтенко Сергій, Перепелиця Максим, Полішук Володимир

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Анотація. Актуальність теми дослідження зумовлена впливом стилю спілкування тренера, а також ставлення тренерів і батьків до навчально-виховного процесу юних спортсменів. Ці фактори визначають мотивацію, емоційний стан і спортивний розвиток дітей. Оскільки питання інтерперсональної комунікації в системі «тренер-спортсмен-батьки» залишаються недостатньо вивченими, їхнє дослідження є важливим для підвищення ефективності командної взаємодії та спортивних результатів.

Мета дослідження – визначити ставлення тренерів і батьків до навчально-виховного процесу юних спортсменів командних видів спорту (на прикладі футболу і хокею). **Матеріал і методи дослідження.** Аналіз та узагальнення наукової і методичної літератури, анкетування, методи математичної статистики. У дослідженні взяло участь 15 тренерів та 30 батьків юних спортсменів командних видів спорту (футболу і хокею). **Результати роботи та ключові висновки.** Тренери командних видів спорту орієнтуються на когнітивний і дидактичний підхід, проте недостатньо використовують психологічні методи підготовки. Тренери з хокею частіше застосовують вказування на помилки та заохочення, тоді як футбольні тренери використовують ширший спектр виховних прийомів, зокрема індивідуальну взаємодію з юними спортсменами. У хокеї співпраця з батьками є важливішою. Виявлено високий рівень батьківських очікувань щодо спортивних досягнень дітей, що може спричиняти емоційну напругу у відносинах «дитина-батьки» та потребує психологічного супроводу. Вища довіра батьків до тренерів з хокею, ніж з футболу ($p \leq 0,05$). Основними мотивами вибору позашкільних занять є бажання батьків бачити дітей веселими, здоровими та успішними. Необхідно інтегрувати психологічні методи у підготовку спортсменів, адаптувати тренерський підхід

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT IN THE «COACH-ATHLETE-PARENT» SYSTEM *Voitenko Serhii, Perepelytsia Maksym, Polishchuk Volodymyr*

Abstract. The relevance of the research topic is due to the influence of the coach's communication style, as well as the attitude of coaches and parents to the educational process of young athletes. These factors determine the motivation, emotional state and sports development of children. Since the issues of interpersonal communication in the "coach-athlete-parent" system remain insufficiently studied, their study is important for increasing the effectiveness of team interaction and sports results. **The purpose and methods** of the study were to determine the attitude of coaches and parents to the educational process of young athletes in team sports (using the example of football and hockey). 15 coaches and 30 parents of young athletes in team sports (football and hockey) participated in the study. **Research methods:** Analysis and generalization of scientific and methodological literature, questionnaires, methods of mathematical statistics. **Research results and key.** Team sports coaches focus on a cognitive and didactic approach, but do not use psychological training methods enough. Hockey coaches use more frequent pointing out mistakes and encouragement, while football coaches use a wider range of educational techniques, including individual interaction with young athletes. In hockey, cooperation with parents is more important. A high level of parental expectations regarding children's sporting achievements was revealed, which can cause emotional tension in the "child-parent" relationship and requires psychological support. Parents' trust in coaches is higher in hockey players than in football players ($p \leq 0.05$). The main motives for choosing extracurricular activities are the parents' desire to see their children happy, healthy and successful. It is necessary to integrate psychological methods into the

залежно від виду спорту та розширювати психолого-педагогічну роботу з батьками, особливо у футболі, для гармонізації відносин у системі «тренер-спортсмен-батьки».

training of athletes, adapt the coaching approach depending on the type of sport, and expand psychological and pedagogical work with parents, especially in football, to harmonize relations in the "coach-athlete-parent" system.

Ключові слова: юні футболісти, юні хокеїсти, навчальний процес, виховний процес, тренери, батьки, спільна діяльність, психолого-педагогічний супровід.

Keywords: young football players, young hockey players, educational process, educational process, coaches, parents, joint activities, psychological and pedagogical support.

Постановка проблеми. Сучасна спортивна психологія постійно стикається з низкою викликів, пов'язаних із особливостями професійної діяльності спортсменів. Серед ключових аспектів – вплив психологічних факторів на фізичний і ментальний стан атлетів, гендерні відмінності в підготовці, а також роль особистісних якостей і лідерства в спорті [3, 10, 14]. Одним із важливих завдань, яке стоїть перед тренерами, педагогами та спортивними психологами, є формування ефективної соціальної взаємодії в командних видах спорту. Це включає налагодження комунікації між спортсменами, подолання конфліктних ситуацій, забезпечення згуртованості колективу та гармонізацію командних дій. Адже, сучасний спорт неможливий без постійного спілкування, інтенсивних міжособистісних контактів і взаємодії як між гравцями, так і з тренерами, суперниками та оточенням спортивної команди [6, 8, 11, 13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел щодо впливу стилю спілкування тренера на успішність команди [11, 12] свідчить, що основний акцент у дослідженнях робиться на взаємовідносинах всередині колективу. Зокрема, увага зосереджена на взаємодії між спортсменами, їхній сумісності, груповій ефективності, а також відносинах у системі «спортсмен-спортсмен» та «спортсмен-тренер» [3, 4, 9, 12].

Характер взаємодії тренера з командою суттєво впливає на результативність спортивної діяльності [1, 16, 17]. Водночас, питання впливу стилю спілкування тренера на ефективність команди залишається недостатньо вивченим. Аналіз літератури [2, 5, 7] свідчить, що інтерперсональне спілкування в системі «тренер-спортсмен-батьки», зокрема його змістовна сторона, є однією з найменш досліджених тем у психології та педагогіці спорту. Недостатнє вивчення цих аспектів, а також їх значущість для навчально-тренувального процесу в дитячо-юнацьких спортивних школах та підвищення ефективності командної взаємодії зумовлюють актуальність обраної теми.

Мета дослідження – визначити ставлення тренерів і батьків до навчально-виховного процесу юних спортсменів командних видів спорту (на прикладі футболу і хокею).

Матеріал і методи дослідження. Аналіз та узагальнення наукової та методичної літератури; анкетування тренерів та батьків; методи математичної статистики: середнє арифметичне ($\bar{X}$), середнє квадратичне відхилення (S), похибка середнього арифметичного ($\pm m$), Т-критерій Вілкоксона. До дослідження було залучено 15 тренерів та 30 батьків юних спортсменів командних видів спорту (футболу і хокею).

Результати дослідження. Оскільки в сучасних умовах лише незначна кількість дитячо-юнацьких спортивних шкіл мають у штаті спортивного психолога, саме тренер-педагог змушений виконувати його функції. Тренерська діяльність передусім є процесом навчання спортсменів основам спортивної майстерності та їх подальшого вдосконалення в цій сфері.

Спираючись на теоретичні основи навчального процесу, було використано спеціальну шкалу, що містить твердження для тренерського складу та батьків юних спортсменів з футболу та хокею. Навчання – це складний процес, що відбувається в об'єктивній реальності та охоплює численні взаємозв'язки й взаємодії різноманітних чинників різної природи та рівнів.

Аналіз ставлення футбольних тренерів до навчального процесу юних футболістів (рис. 1) за визначеними педагогічними прийомами засвідчив, що найвищий середній бал отримав показник схвалення юних спортсменів за виконання вправ. Позитивне підкріплення поведінки юних футболістів є ключовим чинником у формуванні умовно-рефлекторних зв'язків, що сприяє їхньому подальшому спортивному розвитку.

Рис. 1. Оцінка навчального процесу тренерів з футболу (у балах)

Показник інструктування, пояснення й оцінювання гравців, який посів друге місце за кількістю балів, свідчить про значну увагу тренерів до когнітивного та дидактичного аспектів підготовки, підкреслюючи важливість ментального компоненту в навчальному процесі дитячих футбольних команд. Третє місце за значущістю посіло повторення вивченого матеріалу через домашні завдання. Інші показники мали приблизно однакові бали, що відображено на рис. 1. Найнижчі результати зафіксовано за показниками, пов'язаними з психологічним супроводом,

зокрема ознайомленням із ідеомоторним тренуванням, медитацією й аутогенним тренуванням.

Процес виховання – це формування та розвиток особистості, що включає як цілеспрямований зовнішній вплив, так і самовиховання. У футбольних тренерів виховний процес здебільшого базується на індивідуальних бесідах з юними спортсменами та заохоченні відвідування матчів, що залишається актуальним (рис. 2).

Рис. 2 Оцінка виховного процесу тренерів з футболу (у балах)

Футбольні тренери приділяють значну увагу взаємодії з батьками, регулярно проводячи батьківські збори та обговорюючи виховні питання. Контролюють дисципліну в команді та стежать за станом здоров'я гравців. Менше уваги приділяється інформуванню юних спортсменів про Олімпійські ігри як засіб підвищення мотивації. Загалом, тренери застосовують широкий спектр виховних методик, зосереджуючись на індивідуальному спілкуванні з юними спортсменами.

Аналіз ставлення тренерів з хокею до навчального процесу юних хокеїстів (рис. 4).

Рис. 3. Оцінка навчального процесу тренерів з хокею (у балах)

Виявлено специфічні особливості, зумовлені високою інтенсивністю, різноманітністю й імпульсивністю рухової активності в умовах обмеженого простору та нестандартної опори. Опитування тренерів підтвердило тенденції, схожі з футболом, проте в хокеї вони проявилися ще виразніше. Найвищий середній бал серед основних навчальних прийомів був зафіксований у тренерів з хокею за показником «Хвалю спортсменів за правильне виконання вправ».

Наступним за частотою відповідей став показник вказування на помилки в грі. При цьому когнітивні та дидактичні аспекти навчання використовуються рідше: шкала «Інструктую, пояснюю, оцінюю гравців» посіла третє місце. Середні значення шкал, пов'язаних із психологічною складовою спортивної підготовки, варіювалися від 1,63 до 2,54 бала.

Основні виховні стратегії тренерів юних хокеїстів значно відрізняються від підходів тренерів з футболу (рис. 4).

Рис. 4 Оцінка виховного процесу тренерів з хокею (у балах)

У своїй практиці тренери з хокею віддають перевагу залученню батьків до ігор і турнірів, запрошуючи їх на змагання. Значну увагу приділяють спортивній екіпіровці юних спортсменів, оскільки хокейна форма має складнішу конструкцією порівняно з футбольною. Тренери контролюють охайність спортивного одягу, стежать за самопочуттям гравців, організовують медичні огляди та проводять індивідуальні бесіди зі спортсменами. Водночас, тренери рідко обговорюють проблеми спортивного життя з батьками та колегами. Слід також відзначити, що набір виховних прийомів у тренерів з хокею є різноманітним, проте використовується не повністю. Зокрема, недостатньо уваги приділяється обговоренню спортивного режиму з батьками та виховних аспектів із колегами, що здебільшого відбувається лише в межах тренерських нарад.

У командних видах спорту спільна діяльність є ключовою для досягнення спільної мети. У дитячо-юнацькому спорті батьки відіграють важливу роль у системі взаємин, впливаючи на формування команди. Психологія колективу ґрунтується на єдності, що виникає через спільні цілі та цінності. Дії тренера й активна участь батьків є визначальними у створенні згуртованої команди.

Водночас, важливо не лише прагнути до розвитку спортивної майстерності дитини, а й усвідомлювати мотиви цього прагнення та своє ставлення до спортивного виховання.

Спершу розглянемо, як батьки юних футболістів оцінюють різні аспекти виховання (рис. 5).

Примітка: - статистично значущі відмінності на рівні $p < 0,05$

Рис. 5 Оцінка вихованого процесу батьків юних спортсменів з хокею і футболу (у балах)

Основним мотивом для них є бажання бачити дитину веселою та здоровою (9,92 бала). Крім того, вони високо оцінюють успішність у школі, що становить 9,73 бала. Батьки приділяють значну увагу спортивним досягненням дітей навіть на початку їхньої кар'єри, бажаючи бачити їх успішними в спорті (9,05 бала). Це свідчить про високі очікування, хоча природні здібності на цьому етапі можуть ще не проявлятися повною мірою. Діти частіше отримують похвалу за успіхи в спорті (8,34 бала), ніж за успіхи в школі (6,9 бала). Водночас причини невдач у школі обговорюються значно частіше (9,22 бала), ніж у спорті (7,3 бала). Високі вимоги до успіхів як у навчанні, так і в спорті можуть створювати додатковий стрес у відносинах між дітьми та батьками. Це підкреслює важливість психологічної підтримки та контролю за емоційним станом юних спортсменів.

Більше половини опитаних батьків виявили інтерес до спорту, відвідуючи футбольні матчі. Проте, більшість надає перевагу перегляду спортивних передач по телебаченню (7,3 бала), порівняно з особистим відвідуванням матчів (5,42 бала). Формування сімейного інтересу до спорту, зокрема до футболу, позитивно впливає на мотивацію дитини та допомагає їй долати труднощі. Однак, результати опитування свідчать про відносну незацікавленість сімей, що може призвести до

нестійкої мотивації у майбутньому. Додатковою проблемою є відносно низький рівень довіри батьків до тренера (6,15 бала). Як наслідок, дотримання спортивного режиму серед дітей оцінюється лише в середньому на 6,9 бала. Це свідчить про те, що близько третини батьків усвідомлюють важливість виховання справжнього спортсмена, хоча майже всі прагнуть бачити свою дитину успішною в спорті.

Порівняно з групою юних хокеїстів, їхні батьки у 100% випадків очікують від дітей успіхів у спорті, що є для них головним пріоритетом у вихованні юного спортсмена (рис. 5). Батьки високо цінують гарний настрій і здоров'я дитини (9,9 бала), проте основними пріоритетами залишаються успіхи у спорті (10 балів) та успіхи у школі (9,7 бала). Батьки хвалять дитину за досягнення у школі (9,2 бала) майже так само часто, як і за спортивні успіхи (9,4 бала). Водночас вони частіше цікавляться причинами невдач у навчанні (9,3 бала), ніж у спорті (8,6 бала). Це свідчить про дещо вищий пріоритет шкільної успішності порівняно з досягненнями у спорті, хоча різниця між цими показниками незначна.

Сімейні традиції батьків юних хокеїстів включають регулярне відвідування хокейних матчів (9,53 бала) та любов до спорту на телебаченні (9,46 бали). Це створює сприятливі умови для формування стабільної мотивації дітей до занять хокеєм. Крім того, батьки юних хокеїстів високо оцінюють рівень довіри до тренера у вихованні дитини (9,46 бала), що підкреслює позитивний вплив тренера як авторитетної фігури у спортивному розвитку.

За порівняльним аналізом найбільш значущі та статистично достовірні відмінності були виявлені за показником «Ми довіряємо тренеру виховання дитини» ($p < 0,05$). Батьки юних хокеїстів висловлюють значно вищий рівень довіри до тренерів (9,46 бала), ніж батьки юних футболістів (6,15 бала), що свідчить про більший авторитет хокейних тренерів серед батьків. Водночас, певне занепокоєння викликає підвищений рівень батьківського перфекціонізму серед батьків юних хокеїстів, особливо щодо спортивних досягнень дітей, що може призвести до надмірного психологічного тиску на юних спортсменів. Батьки юних хокеїстів демонструють вищий рівень залученості до спортивного життя дітей, виявляючи більший інтерес до спорту загалом і хокею зокрема. Зокрема, вони більше уваги приділяють дотриманню дітьми спортивного режиму (8,41 бала), ніж батьки юних футболістів (6,9 бала). В обох групах респондентів спостерігається єдність батьків у прагненні бачити своїх дітей веселими та здоровими, а також у важливості успіхів дітей у школі. Це дає підстави припустити, що саме ці фактори є ключовими мотивами при виборі батьками позашкільних занять для своїх дітей.

Дискусія. Існуючі дослідження впливу стилю спілкування на ефективність командної діяльності здебільшого проводилися в системі «учитель-учень» або «тренер-спортсмен», але переважно з кваліфікованими спортсменами [2, 10]. Вивчення цього аспекту в контексті юних спортсменів залишається фрагментарним. Дослідження ролі тренера у розвитку міжособистісних відносин у системі «тренер-спортсмен» на прикладі юних спортсменів висвітлює лише частину проблеми. Подальші дослідження мають враховувати вплив стилю

спілкування тренера на командну взаємодію у спорті вищих досягнень, беручи до уваги вікові та гендерні особливості. Це сприятиме кращому розумінню механізмів згуртованості команди та оптимізації тренерських підходів [12].

Поняття «групова згуртованість» розглядається як динамічний процес, що визначає ефективність командної діяльності [14]. Висока згуртованість сприяє досягненню спортивних результатів і впливає на психологічний клімат команди [15]. Дослідження підтверджують важливість оцінки психологічного клімату команди, що дозволяє оптимізувати підходи до комплектування й управління командою [9, 11].

Попри наукове обґрунтування важливості згуртованості, у практичній тренерській роботі цей аспект часто недооцінюється [3]. Наприклад, у футболі більше уваги приділяється індивідуальній підготовці, тоді як у хокеї ключову роль відіграє співпраця з батьками. Це впливає на рівень згуртованості команди та довіру між тренером, спортсменами й батьками. Дослідження також засвідчують значний вплив батьківських очікувань на психологічний стан дітей. Високий рівень вимог може призводити до надмірного тиску та зниження мотивації спортсменів. Тому психологічний супровід і контроль як тренерів, так і батьків є необхідним компонентом підготовки юних спортсменів [4, 7].

Загалом, результати дослідження вказують на необхідність комплексного підходу до підготовки юних спортсменів, який включає не лише фізичні та технічні аспекти, але й психологічну підтримку та активну співпрацю з батьками. Це сприятиме створенню позитивного середовища для розвитку дітей у спорті та підвищенню ефективності командної взаємодії.

Висновки. Ставлення тренерів командних видів спорту до навчального процесу орієнтоване на когнітивний і дидактичний підхід, але психологічний аспект підготовки юних спортсменів (ідеомоторне тренування, медитація, аутогенне тренування) залишається недостатньо розвиненим. Тренери з хокею частіше використовують прийоми вказування на помилки та заохочення, тоді як тренери з футболу застосовують ширший спектр виховних методів, зокрема, індивідуальну взаємодію з юними спортсменами. У хокеї важливішою є співпраця з батьками.

Виявлено високий рівень батьківських претензій щодо успішності юних спортсменів, що може призвести до невротизації у відносинах «дитина-батьки» та потребує психологічного спостереження. Довіра батьків до тренерів значно вища у хокеїстів, ніж у футболістів ($p \leq 0,05$). Батьки одностайно хочуть бачити своїх дітей веселими, здоровими та успішними в командних видах спорту, що є основними мотивами вибору позашкільних занять. Результати підкреслюють необхідність психолого-педагогічної роботи з батьками юних футболістів, зокрема через роз'яснювальні заходи та психоосвіту в спортивній психології.

Перспективи подальших досліджень передбачають вивчення шляхів психолого-педагогічного супроводу юних спортсменів командних ігрових видів спорту та їх батьків.

Список літературних джерел

1. Вознюк Т.В. Інформативна значущість окремих психомоторних показників для оцінки ефективності змагальних дій кваліфікованих баскетболісток. Молода спортивна наука. 2007. Т. III. С. 78-82.
2. Войтенко С.М. Засоби регуляції спільної діяльності спортивних команд: Монографія. Вінниця: ВДПУ, 2022. 212 с.
3. Войтенко С.М. Психолого-педагогічні засоби регуляції спільної діяльності спортивних команд із різним типом взаємодії: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01; ЛДУФК. Львів, 2017. 23 с.
4. Воронова В, Петровська Т, Ковальчук В, Смоляр І. Психологічне дослідження особистості як суб'єкта спортивної діяльності. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2020. №2. С. 116-123.
5. Гринь О.Р. Психологічне забезпечення та супровід підготовки кваліфікованих спортсменів: навч. посіб. Київ : Олімпійська література, 2015. 276 с.
6. Колосов А.Б, Войтенко С.М. Оцінка спільної діяльності спортивних команд різної кваліфікації. Спортивний вісник Придніпров'я. 2016. № 1. С. 58–63.
7. Костюкевич В.М., Войтенко С.М., Стасюк І.І. Контроль у футболі : навчальний посібник. Вінниця : ТВОРИ, 2023. 244 с.
8. Костюкевич В.М., Войтенко С.М., Вознюк Т.В. Моделювання і прогнозування в спорті: навчальний посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2024. 122 с.
9. Лісенчук Г., Перепелиця П., Хоменко О. Підвищення рівня командних і групових взаємодій юних футболістів. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2014. № 2. С. 23 – 26. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/TMFVS_2014_2_6.
10. Ложкін Г.В. Команда як колективний суб'єкт спільної діяльності Соціальна психологія. 2005. № 6(14). С. 52 – 58.
11. Олійник Н.А, Войтенко С.М. Психологічні особливості спортивної

References

1. Vozniuk T.V. (2007). Informatyvna znachushchist okremykh psykhomotornykh pokaznykiv dlia otsinky efektyvnosti zmahalnykh dii kvalifikovanykh basketbolistok. Moloda sportyvna nauka. T. III. S. 78-82.
2. Voitenko S.M. (2022). Zasoby rehuliatsii spilnoi diialnosti sportyvnykh komand: Monohrafiia. Vinnytsia: VDPNU, 212 s.
3. Voitenko S.M. (2017). Psykholoho-pedahohichni zasoby rehuliatsii spilnoi diialnosti sportyvnykh komand iz riznym typom vzaemodii: avtoref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu: 24.00.01; LDUFK. Lviv, 23 s.
4. Voronova V, Petrovska T, Kovalchuk V, Smoliar I. (2020). Psykholohichne doslidzhennia osobystosti yak subiekta sportyvnoi diialnosti. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu. №2. S. 116-123.
5. Hryn O.R. Psykholohichne zabezpechennia ta suprovid pidhotovky kvalifikovanykh sportsmeniv [Psychological support and training support for qualified athletes]: navch. posib. Kyiv : Olimpiiska literatura, 2015. 276 s.
6. Kolosov A.B, Voitenko S.M. Otsinka spilnoi diialnosti sportyvnykh komand riznoi kvalifikatsii. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. 2016. № 1. S. 58–63.
7. Kostiukevych V.M., Voitenko S.M., Stasiuk I.I. Kontrol u futboli : navchalnyi posibnyk. Vinnytsia : TVORY, 2023. 244 s.
8. Kostiukevych V.M., Voitenko S.M., Vozniuk T.V. Modeliuvannia i prohnozuvannia v sporti: navchalnyi posibnyk. Vinnytsia: TVORY, 2024. 122 s.
9. Lisenchuk H., Perepelytsia P., Khomenko O. Pidvyshchennia rivnia komandnykh i hrupovykh vzaiemodii yunych futbolistiv. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu. 2014. № 2. S. 23 – 26. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/TMFVS_2014_2_6.
10. Lozhkin H.V. Komanda yak kolektyvnyi subiekt spilnoi diialnosti Sotsialna psykholohiia. 2005. № 6(14). С. 52 – 58.
11. Oliinyk N.A, Voitenko S.M. (2020). Psykholohichni osoblyvosti sportyvnoi

- діяльності: Монографія. Вінниця: ВНАУ, 2020. 240 с.
12. Проценко Г.В. Стиль спілкування тренера як фактор успішності сумісної діяльності у спортивній команді (на прикладі юних волейболісток) : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01; Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. К., 2010. 20 с.
13. Уейнберг Р.С., Гоулд Д. Основи психології спорту і фізичної культури. Київ: Олімпійська література, 2001. 336 с
14. Шеріф Сархан. Соціально-психологічні особливості групової згуртованості спортсменів. Спортивний вісник Придніпров'я : зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2011. №2. С. 75 – 79.
15. Carron, A. V., & Brawley, L. R. (2000). Cohesion: Conceptual and measurement issues. Small group research, 31(1), 89-106.
16. Kolosov, A., Voitenko, S., Kostiukevych, V., Vozniuk, T., Perepelytsia, M., Nataliia Svirshchuk, N., & Tamara Chernyshenko, T. (2022). Comparative Performance of Soccer Teams of Different Age Groups. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 22(2), 242-248. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2022.2.14>
17. Kostiukevych, V., Lazarenko, N., Konnov, S., Vozniuk, T., Shynkaruk, O., Asauliuk, I., Shchepotina, N., Voitenko, S., & Svirshchuk, N. (2022). Integral Assessment of the Technical and Tactical Activity of a Highly Qualified Football Team. *Physical Education Theory and Methodology*, 22(3s), S85-S93. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2022.3s.12>
- diialnosti: Monohrafiia. Vinnytsia: VNAU. 240 s.
12. Protsenko H.V. Styl spilkuvannia trenera yak faktor uspishnosti sumisnoi diialnosti u sportyvniï komandi (na prykladi yunykhn voleibolistok) : avtoref. dys. ... kand. nauk z fiz. vykhovannia i sportu : 24.00.01; Nats. un-t fiz. vykhovannia i sportu Ukrainy. K., 2010. 20 s.
13. Ueinberh R.S., Hould D. Osnovy psykholohii sportu i fizychnoi kultury. Kyiv: Olimpiiska literatura, 2001. 336 s
14. Sherif Sarkhan. Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti hrupovoi zghurtovanosti sportsmeniv. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia : zb. nauk. prats. Dnipropetrovsk, 2011. №2. S. 75 – 79.
15. Carron, A. V., & Brawley, L. R. (2000). Cohesion: Conceptual and measurement issues. Small group research, 31(1), 89-106.
16. Kolosov, A., Voitenko, S., Kostiukevych, V., Vozniuk, T., Perepelytsia, M., Nataliia Svirshchuk, N., & Tamara Chernyshenko, T. (2022). Comparative Performance of Soccer Teams of Different Age Groups. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*, 22(2), 242-248. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2022.2.14>
17. Kostiukevych, V., Lazarenko, N., Konnov, S., Vozniuk, T., Shynkaruk, O., Asauliuk, I., Shchepotina, N., Voitenko, S., & Svirshchuk, N. (2022). Integral Assessment of the Technical and Tactical Activity of a Highly Qualified Football Team. *Physical Education Theory and Methodology*, 22(3s), S85-S93. <https://doi.org/10.17309/tmfv.2022.3s.12>

DOI: 10.31652/2071-5285-2025-19(38)-382-391

Відомості про авторів:

Войтенко С. М.; orcid.org/0000-0003-0025-1064; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Перепелиця М. О.; orcid.org/0000-0003-4283-2596; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

Поліщук В. М.; orcid.org/0000-0002-2325-0382; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського